

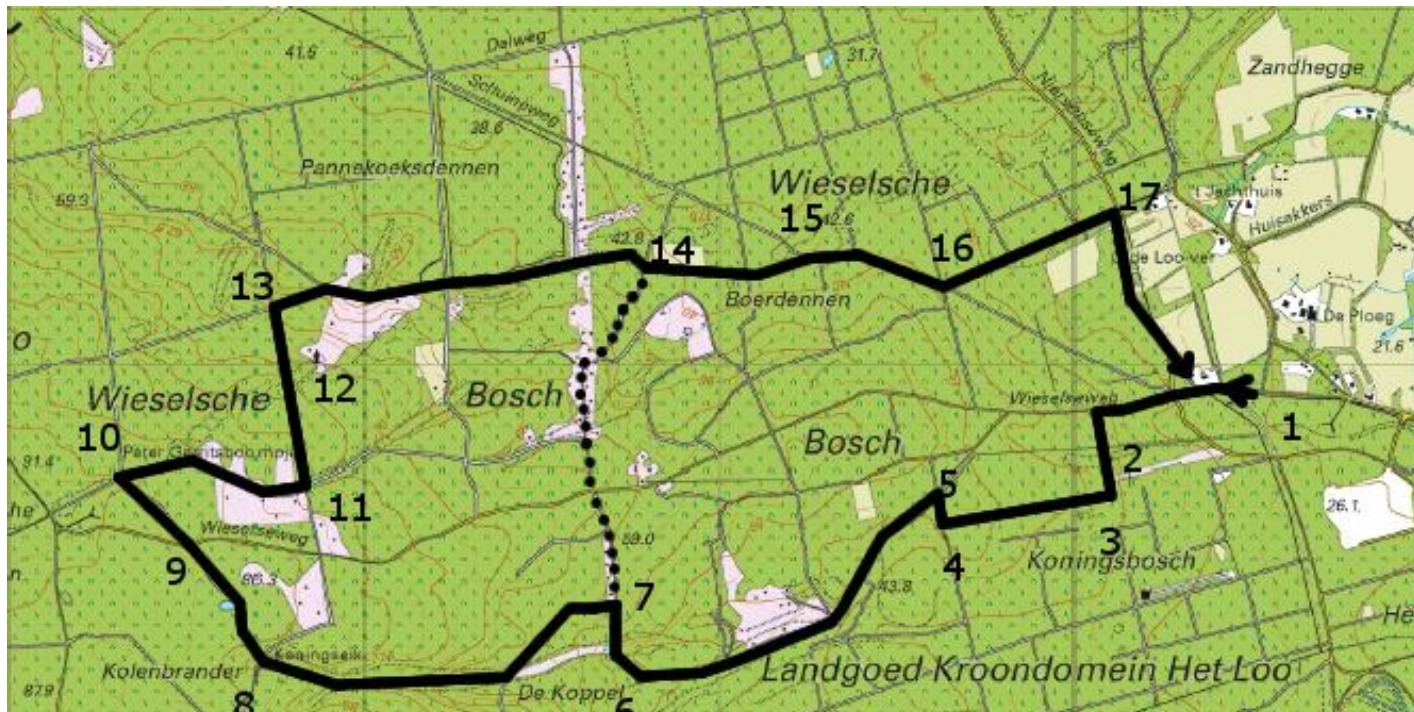
Wieselsche bosch (Kroondomein)

Deze wandeling is ongeveer 10 kilometer. Een inkorting met ongeveer 4 kilometer is mogelijk.

De route is niet geschikt voor kinderwagens en/of rolstoelen.

LET OP: Dit deel van het kroondomein is voor publiek gesloten tussen 15 september en 25 december

Kaart met route

Deze route wordt regelmatig gecontroleerd. Op de website www.ivn-apeldoorn.nl vind je de laatste wijzigingen. Kom je veranderingen in de route tegen, dan kun je deze melden via info@ivn-apeldoorn.nl

Routeaanduidingen zijn vet gedrukt

De cijfers op de kaart corresponderen met de cijfers tussen de rechte haken [] in de tekst. Bij de routebeschrijving is informatie opgenomen over speciale bezienswaardigheden.

Naar het beginpunt

Neem vanuit Apeldoorn de Zwolseweg naar Vaassen. Op de splitsing bij café De Hamer linksaf de Wieselseweg in. Na ongeveer 2½ kilometer aan het einde van de verharde weg links aanhouden (dus **niet** de bocht om naar de Greutelseweg). Het bord: "Verboden voor auto's en motoren" geldt pas na 250 meter en daar bij het informatiebord van de Koninklijke Houtvesterijen is het begin van de wandeling.

Parkeren bij het informatiebord van Kroondomein Het Loo.

Algemene informatie

Kroondomein Het Loo.

In 1684 wilde Koning-stadhouder Willem III een jachtslot hebben op de Veluwe. Hij kocht daarvoor kasteel Het Oude Loo met 3200 hectare grond, met waterwerken, molens en sprengen. Daaruit is Kroondomein Het Loo (voorheen Koninklijke Houtvesterij) ontstaan. Het gebied omvat nu totaal circa 10.000 hectare bossen en heide. De grootste lengte bedraagt 16 kilometer en de breedte 12 kilometer. In het gebied liggen de dorpen: Wiesel, Hoog Soeren, Uddel, Gortel en Niersen.

De geschiedenis van het bos.

Het Wiesselsche Bosch wordt al vermeld in 1650. Ten zuiden ligt het Koningsbos en het Soerense bos en ten noorden het Wieselsche veld. De grens

wordt gevormd door een diepe, nog goed in het veld te herkennen greppel.

De meeste bossen en heidevelden op de Veluwe waren vóór 1886 gemeenschappelijke gronden (marken). Het karakter van het gebied was open – heidevelden en zandverstuiving – met bospercelen.

Het gebruik van deze marken kan onderverdeeld worden in:

- a. Heidevelden voor schapen, voor landbouw (mest voor de enken) en veeteelt.
- b. Eikenhakhoutbossen voor de productie van gebruikshout en 'eek' (looistof voor leer).
- c. Bossen voor eigen houtproductie

Met de totstandkoming van de markenwet, eind 19e eeuw, kwam hieraan een einde. In deze wet werd vastgelegd dat wanneer een gerechtigde voor verkoop was, men verplicht was mee te werken aan de verkoop van de gronden. Vele woeste gronden werden daardoor verkocht. Vaak aan kapitaalkrachtige families.

Koningin Wilhelmina en Prins Hendrik.

In de jaren 1900 en 1915 hebben Prins Hendrik en Koningin Wilhelmina veel markengronden aangekocht en zijn er door hen veel bomen aangeplant. In de beginperiode was dat vooral grove den omdat deze ook als stuthout in de mijnen werd gebruikt. Prins Hendrik had veel aanzien in de bosbouw. Er zijn in het Kroondomein nog percelen productiehout zichtbaar. Prins Hendrik was ook zeer geïnteresseerd in de jacht. Begin jaren 1900 heeft hij het gedegeneerde Veluwe hert vervangen. Hij heeft toen herten en zwijnen uit Duitsland ingevoerd waarvan het nageslacht hier rondloopt.

Koningin Wilhelmina beschouwde Het Loo en omgeving als het levenswerk van haar vader Koning Willem III. Zij wilde het bewaren zoals ze het had ontvangen en besloot in 1959 de 6700 hectare te schenken aan het Rijk onder de voorwaarde, dit toe te voegen aan de gronden die al in bezit van de staat waren (het zogenaamde staatsdomein). De gebruiksrechten, inclusief de benoeming van de rentmeester bleven bij de kroondrager. De reden was het eigendom te behoeden voor erfdeling. Wilhelmina waakte zeer tegen aantasting van het park en domein. Een uitspraak van haar, tegen een voorstel om oude bomen te vervangen, was: 'Zij zijn mijn vrienden die net als ik van de oude dag willen genieten.'

Een voorstel om het oude tracé van de rijksweg 50 gedeeltelijk door het park te laten lopen heeft zij - naar het verhaal gaat - tegengehouden.

Ook toenmalig koningin Beatrix kwam graag op Het Loo. Ze heeft aan het Kroondomein een kunstwerk van Marinus Boezem 'De Kathedraal' geschonken. Deze wandeling voert o.a. langs dit kunstwerk.

Productiebossen en natuurbossen staan in het Kroondomein nu naast elkaar en lopen in elkaar over. Ze worden beheerd volgens de methode van het natuurvolgend bosbeheer. De functies natuur, recreatie en productie moeten daarbij evenwichtig tot hun recht komen. Er wordt getracht om in het bos verschillende ontwikkelingsfasen van het natuurlijke bos aanwezig te hebben. Het bos moet daarvoor wel bestaan uit boomsoorten die er van nature thuishoren. Afhankelijk van de functie van het bos wordt het kapbeheer bepaald. In sommige delen wordt helemaal niet meer gekapt.

Op pad.....

[1] Loop vanaf de parkeerplaats rechtdoor het wildrooster over

[2] Neem het 2^e zandpad links

Na 100 meter zie je links en rechts een greppel. Dit is de oude grens tussen het Wieselsche bosch en het Wieselsche veld dat tevens fungeerde als schapenkering. Lang geleden zijn deze diepe greppels gegraven om de schapen op het Wieselsche Veld te houden. Het Wieselsche veld is al rond 1900 ontgonnen en bebost. Op verschillende plekken parallel aan de wandelroute is de greppel duidelijk herkenbaar. Aan de zuidzijde van de greppel heeft Prins Hendrik eind 1800 de stoommachine gebruikt voor de ontginning.

Kogelvangers

Even verder aan de linkerkant zie je een aantal heuvels in het bos. Dit zijn voormalige kogelvangers van een schietbaan. De kogelvangers waren onderdeel van een schietbaan van de Koninklijke Scherpschutters-vereniging van de Veluwe, opgericht in 1867. De baan is in 1870 aangelegd. Koning Willem III was beschermheer van deze vereniging en had hiermee nauwe banden. Op de plaats 'Het Wieselse Veld' werd in 1872 een landelijke schietwedstrijd georganiseerd. De manschappen werden in tenten ondergebracht. Koning

Willem III was zeer geïnteresseerd in het leger en heeft de forten Wiesel, Frederik Hendrik en Java (gelegen in het Paleispark) aangelegd.

[3] Het pad maakt een scherpe bocht naar rechts.

Het pad loopt door een productiebos van grove den, douglasspar en lariks. Tussendoor zijn nog wat groepjes Amerikaanse eik te zien met als onderbegroeiing bosbes en haarmos. Hier en daar staan ruwe berken.

[4] De weg maakt opnieuw een bocht naar rechts.

Vaak kun je hier allerlei zangvogeltjes horen en als je goed kijkt kun je ze misschien ook wel ontdekken. Links weer de greppel die als schapenkering werd gebruikt. Rechts is een wildweitje.

[5] Op de T splitsing linksaf (de kaart geeft een kruising aan).

Langs dit pad zie je hier en daar het pijpenstrootje.

De onderbegroeiing bestaat - zoals op veel plaatsen in het Kroondomein - uit blauwe bosbessen en rode bosbessen (vossebessen).

Langs dit pad kun je soms ook dassensporen ontdekken. Het zijn vaak kuiltjes in het gras veroorzaakt door hun snuit als ze op insectenjacht zijn. Zwijnen doen dat ook maar die 'schoffelen' de hele bovenlaag om. Dassen gaan wat subtieler te werk.

Smeltwaterdal

Rechts komt het smeltwaterdal in beeld.

Op de Veluwe en zeker het deel van het Kroondomein waar je nu loopt, zijn vele littekens te zien van de ijstijd. In de voorlaatste ijstijd, zo'n 150.000 jaar geleden, bereikten de tientallen meters dikke gletsjers ons land. Tijdens die ijstijd lag heel het noorden van Europa onder een dikke laag gletsjerijs. In Nederland lag de grens van het ijs ongeveer op de plaats waar nu de Rijn en de Maas stromen. De ijslobben van het landijs duwden als reuze bulldozers het zand en het grind in enorme bulten voor zich uit en opzij. Zo werden de stuwwallen gevormd die op sommige plaatsen ruim 100 meter boven NAP liggen. Toen er aan de ijstijd een einde kwam en het ijs smolt, zocht het smeltwater zich een weg naar de lager gelegen gebieden en voerde onderweg grote hoeveelheden zand met zich mee. Op grote, licht hellende vlakken en in de door ijs uitgediepte rivierdalen, werd dit zand weer afgezet. Zo ontstonden de smeltwaterdalen. Een deel van de wandeling loopt ook door zo'n smeltwaterdal. Dit is heel duidelijk te zien op de plaats waar je rechts in de verte het huisje met de twee puntaken ziet. Vanaf daar loop je enige tijd door een smeltwaterdal: een duidelijk litteken uit de ijstijd.

Voerhut

Rechtsachter in de verte zie je een hut met twee puntaken. Het is een voerhut uit de tijd dat het wild nog gevoerd werd. Deze hut is gebouwd circa 1930 en werd gebruikt voor opslag van o.a. bieten voor het wild. Het dak is gemaakt van heideplaggen. In het Kroondomein zijn nog 2 voerhutten over (monumenten) en dienen nu als opslagruimte voor palen e.d.

[6] Het pad buigt scherp naar rechts, gewoon volgen.

Je steekt het smeltwaterdal over

Leemkuil: 'Hertenbad'

Links zie je een leemkuil. Het is een geliefde drinkplaats voor dieren.

Leem werd vroeger gebruikt voor de aanleg van wegen en het aansmeren van muren van boerderijen.

Je ziet hier veel pitrus, een plant die graag op vochtige bodem groeit. De binnenste 'pit' werd gebruikt in olielampjes. Probeer maar eens om zo'n pit uit de stengel te halen.

Routeverkorting (je mist dan wel de Kathedraal)

Hier is een mogelijkheid tot verkorting van de wandeling. Je gaat dan bij het volgende zijpad niet linksaf, maar loopt rechtdoor en gaat bij de 3^e kruising rechtsaf. Je bent dan op de 4-sprong bij [14].

Al je steeds rechtdoor blijft lopen, de Wieselseweg (brede grindweg) oversteekt, zie je links aan de weg bij een 3-sprong de hut van Vennema en Stoelje. Deze familie was vroeger gerechtigd om op de mark hout te winnen voor het eekschillen. Wilhelmina kwam hier graag schilderen.

[7] Voor de lange route: 1^e pad linksaf

Dit pad loopt uiteindelijk tot een slagboom van het Kroondomein Het Loo. Achter deze boom ligt een rustgebied voor grof wild.

Voor de slagboom rechtsaf.

Ook hier zie je weer het pijpenstrootje en pitrus, bovendien opslag van grove den en douglas. Verderop aan de rechterkant zie je een veld met adelaarsvaren. Op zandige plaatsen vind je hier vaak sporen van zwijnen, herten en reeën.

Koningseik

Na een tijdje kom je langs de Koningseik (links naast het pad). Het is een herinneringsboom, vermoedelijk geplant in de periode van koning-stadhouder Willem III die onder deze boom misschien nog uit zijn veldfles heeft gedronken. Hij had de gewoonte om tijdens de jacht in het veld de maaltijd met een aantal gasten te gebruiken. Er zijn op de Veluwe meer van dergelijke koningseiken. Men zegt dat de Vorst na een dergelijke maaltijd een kogel in de boom schoot als herinnering aan zijn verblijf op deze plaats.

[8] Op 4-sprong (met Koningseik) rechtdoor pad volgen (pad buigt beetje naar rechts).

Eekschillers

Je loopt nu door een groot zomereikenbos dat vroeger werd gebruikt door de eekschillers.

De zomereiken werden om de 7 tot 11 jaar in april/mei gekapt door eekschillers. Die schilden de bast van de gekapte takken. De schors werd verkocht aan leerlooierijen (schapenhuiden), bijvoorbeeld in Noord-Brabant. Het hout (telhout) was bestemd voor palingrokerijen. De takkenbossen (rissenbossen) gingen naar bakkers voor brandstof.

De eekschillers trokken met hun hele familie de bossen in en woonden in armoedige hutten. Een overblijfsel hiervan – iets kleiner dan de oorspronkelijke – is het hutje van Vennema en Stoelje. Deze familie was vroeger gerechtigd om in de mark hout te winnen voor het eekschillen. De hut is te zien halverwege de verkorte route van de wandeling.

[9] Op 4-sprong rechtdoor (de grindweg die we oversteken is de Wieselseweg).

Echte tonderzwam

Links op verschillende - veelal dode en omgevallen - beuken zie je echte tonderzwammen en platte tonderzwammen.

De op loofbomen groeiende paardenhoef- of balkonvormige vruchtlichamen worden 10 – 30 centimeter breed. De golvende bovenkant is vaak bont gezoneerd, of dof en met een harde, kale korst overdekt. De onderkant zit vol gaatjes en is bij jonge zwammen wit tot crème, bij oudere okerkleurig tot bruinachtig. Ze groeien vooral op zieke of afgestorven beuken of berken. De tonderzwam is niet eetbaar. De zwam neemt houtstof op uit de boom en brandt daardoor gemakkelijk en blijft lang nagloeien (tondel). Hij diende vroeger dan ook als aanmaaklont voor vuur of als gloeiende 'kool' in een tondeldoos.

Platte tonderzwam

Ook een tonderzwam, maar een andere soort. Hij groeit elk jaar een stukje verder en kan wel 50 centimeter breed worden bij een dikte van hooguit 5 centimeter. De bovenzijde is grijs of kaneelbruin, concentrisch gegroeefd, glad of knobbelig en bedekt met een harde, doffe korst die vaak met roestbruine sporen is bedekt. De buitenste aangroeizone is altijd wit. Hij komt voor op levende dan wel liggende stronken van loofbomen, vooral op beuken, minder vaak op fijnsparren en zilversparren.

[10] Op 4-sprong rechtsaf bij de wild vertakte oude beuk, het Peter Gerritsboompje.

Peter Gerritsboompje

Peter Gerrits was een maalman (= gerechtigde in de mark) geboren in 1731. Hij was boer-richter. Iemand die bepaalde aan wie de grond werd toegewezen en toezicht hield op de regels. Hij zou deze boom rond 1750 hebben geplant, mogelijk als grensboom van een perceel eikenhakhout. Vanwege de grillige vorm werd het ook wel het 'spokenboompje' genoemd.

De Kathedraal

Vlak voordat het bos in een open gedeelte overgaat, vind je aan je rechterhand een pad naar het kunstwerk 'De Kathedraal'.

Voor haar 60^e verjaardag schonk koningin Beatrix dit kunstwerk van Marinus Boezem aan Het Kroondomein Het Loo als 'een eigentijds element in de klassieke natuurlijke omgeving van Het Loo'. Op deze wijze wilde zij de verbondenheid van de Oranjes met dit gebied tot uitdrukking brengen.

Op 21 augustus 1999 onthulde de toenmalige koningin dit kunstwerk, bestaande uit 38 bronzen boomstronken, die een symmetrisch patroon van een lange zuilenrij vormen. De stronken zijn allen afgietsels van een door Boezem geboetseerd kleimodel. Ze zijn exact geplaatst volgens de plattegrond van de kathedraal van Reims, op een oppervlakte van 125 bij 35 meter. En, net als bij de echte kathedraal, ook gericht op het oosten.

Een voorganger van de kathedraal in het Kroondomein is de Groene Kathedraal in Almere.

Al vanaf eind jaren '70 liep Marinus Boezem met het idee van een landschapskunstwerk rond. In 1987 kwam in Almere zijn landart-project 'De Groene Kathedraal' van de grond. Voor de kunstenaar is de Kathedraal van Reims, een hoogtepunt van door de mens gestructureerde ruimte. Er werden 178 Italiaanse populieren aangeplant volgens de exacte gegevens van de plattegrond van de Notre Dame van Reims. De ruisende bladeren van ratelende populieren geven een extra beleving. Het werd een langdurig groeiproject, die Groene Kathedraal. "Ook de kathedralen uit de dertiende en veertiende eeuw groeien in decennia naar hun eindvorm" aldus Boezem. Na 10 jaar waren de bomen die de kathedraal vormen volgroeid en 35 jaar later, begon het verval van die bomen. Er staat ook nog een 'kathedraal' bij de Deltawerken in Zeeland.

Loop na het bezoek aan 'De Kathedraal' terug naar het pad er vervolg je route richting het open gedeelte.

Aan je linkerhand een eik met een grote vorstscheur.

Zo'n scheur in de lengte van de boom ontstaat door snelle temperatuurverschillen waardoor het hout aan de buitenkant sneller krimpt dan de binnenste houtdelen. Je vind het daarom vooral bij bomen die met hun stam in de zon staan. De boom 'repareert' veelal de scheur door extra 'lidtekenweefsel' te maken, maar het blijft een zwakke plek.

[11] Op 4-sprong linksaf.

Dood hout

Een natuurlijk bos bestaat uit een groot aantal procenten strooisel, later humus van verteerd hout. Dit hout is basisvoedsel voor schimmels, kevers en bacteriën. Deze zetten de houtstoffen om in mineralen en andere voedingsstoffen, zodat deze weer vrijkomen voor opname in de natuur. Het verteren van de boom door schimmels verloopt volgens een bepaald proces, waarbij in verschillende stadia verschillende houtzwammen elkaar opvolgen. Het verteringsproces begint al voor de boom echt dood is.

[12] Vlak vóór de top van de heuvel (dus voor de afdaling) een smal pad rechtsaf nemen naar een plek met weids uitzicht over de Veluwe (richting Vaassen).

Hier staat een gedenksteen voor Jhr. Mr. van Haersma de With die in 1892 is benoemd als jagermeester. Bij zijn overlijden heeft Wilhelmina persoonlijk opdracht gegeven tot het plaatsen van de gedenksteen.

Tijdens een rijtoer met zijn weduwe bezocht ze de steen 'Daar gekomen ... geleide de Koningin de weduwe naar een schilderachtig gelegen plek, waar op

een der heuvelen een eenvoudig gedenkteken ter herinnering aan den vroeg gestorven jagermeester was opgericht...'

Terug naar het pad waar we vandaan kwamen en rechtsaf het dal inlopen.

[13] Op 4-sprong rechtsaf

Met bocht naar rechts pad volgen, pad linksaf negeren.

Kroezebeuk

'Kroeze' slaat op kruis. Deze boom was waarschijnlijk een grensboom. Dit soort bomen werd vroeger gemerkt met een kruis en werden dan ook 'kruysbomen' genoemd. De steen is overigens verplaatst naar een andere boom, omdat de oorspronkelijke boom is verdwenen.

Voorbij de Kroezebeuk aan de linkerkant van het pad zie je een zelfde soort voederhut als in het begin van de wandeling.

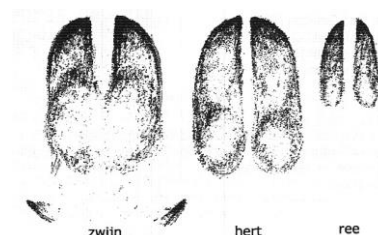
Langs dit pad kun je sporen van de vos tegenkomen, veelal uitwerpselen.

Het pad blijven volgen, pad linksaf negeren en bij 1^e viersprong rechtdoor.

Volgende pad links ook negeren.

**[14] Bij de 2^e viersprong ook rechtdoor
(Hier kom je uit als je de verkorte wandeling loopt.)**

Verderop aan de linkerkant zie je een weilje waar vaak herten en reeën grazen en zwijnen wroeten. Zoek maar eens naar prenten

[15] Bij de volgende 4-sprong weer rechtdoor

Meteen na de kruising is links en rechts een productiebos. Je kunt door de kransen van de takken te tellen er achter komen hoe oud deze bomen zijn. Langs het pad staat hier en daar een kronkelige eik, waarschijnlijk restant van de tijd dat het hier nog een kaal heideveld was. Mogelijk gaven de bomen de loop van het pad over de heide aan.

Pad schuin linksachter en pad rechts negeren.

[16] Op 5-sprong het pad schuin naar links.

Aan de rechterkant een afgeplagde wei, hierdoor bevordert men het verschromen van de grond voor grotere diversiteit van planten. Je vindt er o.a. digitalis of vingerhoedskruid. Digitalis betekent vinger en die naam is gegeven omdat de bloem om je vinger past. Vandaar ook de Nederlandse naam 'vingerhoedskruid'.

Het is een plant die het uitstekend doet op grond die in beweging is geweest. Komt de grond na een aantal jaren weer tot rust, dan verdwijnt de plant weer en zoekt een andere plek. Vooral hommels kruipen vaak helemaal in de bloem om de nectar op te halen. Je hoort ze dan brommen.

[17] Op T-kruising rechtsaf brede grindweg op. Dit is de Niersenseweg.

Langs grote oude Amerikaans eiken aan de linkerkant en langs grote oude beuken.

Blijf de grindweg volgen.

Op kruising linksaf, langs het boswachtershuis en je bent weer terug op de parkeerplaats.

Deze route wordt regelmatig gecontroleerd. Kom je veranderingen in de route tegen, dan kun je deze melden op routes@ivn-apeldoorn.nl

Disclaimer: IVN aanvaardt op generlei wijze aansprakelijkheid voor schade op welke wijze dan ook ondervonden door gebruik te maken van deze route. (IVN routenr: W-ANW-01, versie: 25-08-2020)